

BÉKÜLJÜNK KI!

Október

TEMESVÁROTT,
VYOMATOTT HAZAY M. ÉS FIA VILMOS BETŰÍVEL.

A u s z t r i a a v á l s á g v é g s ő k ü s z ö b é n á l l !

Ez a kedvencz théma, mellyet ma a legtarkább variációkkal hirdet az európai sajtó, ez az uralkodó vélemény, melly nálunk magyaroknál, ma már a hit fokozatára emelkedett.

S mit mond ehez a tettetést nem kedvelő magyar?

Ne ringassuk magunkat illusiókban, legyünk igazak.

A legnemesebb emberi szív redőiben is lappang valami daemoni,

Ha egy hatalmast sújt a sors keze, ki megszokta, megszerette, s olykor talán másokkal is érezte a hatalom bájvarázsát, – legyen az bár barátunk, – szánakodó részvétünk vajmi igen ritkán mentt minden kárörömtől, s ha pedig ellenségünket érte a balcsapás, akkor kitörő öröme gyúladunk. Úgy alkotta a természet jobbára a gyarló halandót.

s ez az ember isteni részének – ez a szív lakja.

A balsors annyi csapásai közt megrázkódtatott – de meg nem tört magyar, hozzá szokott 300 éven keresztül Auszriának tulajdonítani minden rosszat a mi ötét érte, s királyának s ön magának minden jót, s az elkeseredés e pillanatában a „mors tua vita mea” szerint nagyjában nem titkolt kárörömmel lest Ausztria vég megrázkódtatását. Ez kétségkívül igen szomorú magában, de azon, valósággal csak az fog csodálkozni, a ki félisteneket keres emberi alakban, s a kinek még csak fogalma sincsen egy megtörhetlen eredeti ős fajról, a melly mindenek felett imádja hazáját s mellyet ezer éveken keresztül jó és rossz napjaiban nem hideg számítás, de lángoló szívének sngalata vezérlé.

Nem így volt ez mindég!

Nem leste a magyar Ausztria eldöltét, mikor a nagy francia császár hatalmas szavára, a század elején halomra roskadtak ezer éves európai trónok, nem volt így mikor 25 évi vérharczok mezején ontá ki szívvérét a magyar I-ső Ferencz, ura, koronás királyáért. Nem mikor lábbal tapodta a magyar, Árpád népét honárulásra felhívó francziák proclamation, mikor a magyar népdallal olly szívigan lehetett elmondani:

„Szép Magyarak lenni,
Szebb magyar királynak,
Kit királynők termett
Emberek szolgálnak,„

De ma, ne ámítsuk magunkat, úgy nan!

Szomorú, lélekzsibbasztó, arczpirító látvány, mikor egy és ugyanazon fejedelmet uraló, közös érdek, s 300 éveken keresztül, közös szerencse s közös szerencsétlenség megedzett kapcsaival egymáshoz csatolt összes monarchia két fele, annyira meghasonlott, hogy az egyik rész csak a másik érdekonkon fél meghódításától képzele várhatni biztos fenállását, a másik rész pedig, a vele rövid évek előtt legjobb viszonyban élő egyik félnek teljes megbuktatól várja háziisteneiként őrzött szent szabadsága s függetlensége biztos megmentését!

S íme ez: és csak ez ma a hajdan erős, romlásuak indult, sorvadozó, összes monarchia súlyos nyavalyája! Ez naponta növekedő tehetlenségének barátait aggasztó, elleneit örvendeztető hanyatlásának kútfeje. –

Es ez a nemzedék, a melly a világ területét megrázkódtató óriásként feltűnt, s ön nagyságában belefáradt e nagy század törpe derekán, annyi tanulmányos példák után, minden bölcsessége mellett, e silány eredménynél egyebet nem tudott teremteni, mintha ő találta volna fel a bölcsesség követ; a

sírbaszállott nemzedékre szánakodó gúnymosolyjal tekint?

Es ez a nemzedék, a mellynek a nagyság fényes kora után, a közepszerűség ezen minden poesis nélküli materialis korszaka jutott, mellynek istene az élvezet, vágya a pénz, átka a pénztelenség, önzés a jellemző bélyege, ez a nemzedék, melly találos furfangosságában ma gőzzel jár, tengerek alatt ir, és pánczélos bajokat bocsájt a tengerekre, de otthon örök időkre alkotott, bölcs eldődeitől öröklött? kényelmes ös lakát feje felett hagyja romokba indulni. – S ez a nemzedék, a melly a 18-ik Októberben ma is ünnepli Európának a francia szolgálóbéli felszabadulása ünnepét, és szakértő avatottsággal, s vas következetességgel dolgozik mindennap az Imperialismus óriási új aerájának szilárdításán, – ez a nemzedék akarja magáról s másokkal elhittetni, hogy különb mint hamvaikban tisztelt nagynevű halhatlan apáink nemzedéke volt? –

De a hol az illy abnormis meghasonlás, mint a melly összes monarchiánkat sorvasztja, mint 13 bármilly nehéz – de rövid – éveknek gyümölcse tűnik fel ott, hol három század elforgása szentesíté a – közbenjött összekoczdások daczára is szerencsésen – fenállott egyptet, ott – bocsánat – mind a két rész-

ről biztosan elmondhatni, hogy ezen annyira felcsigázott szomorú meghasonlás nem természetes, nein normális, hanem inkább erőszakolt, természetelleni állapot, s hogy ott a meghasonlás nem az érdekek összeütközésének, nem a parancsoló szükségnek, sem antipáthiáknak, hanem az egyet nem 'értésnek, a szenvedélyek mesterséges érlelésének, fonák felfogásnak, ügyetlenségnek, s akaratosságának szomorú gyümölcse.

Illyenek végett pedig egy több mint 30 millióból álló életerős, a természettől gazdagon megáldott-hajdan erős ős monarchiának, a 19 században nem lehet, nem szabad tönkremennie!

Ezt nem engedi isten és ember-törvénye, ez ellen felkiált a józan ész, becsület s a leforgott századok, szentesített szerződések, apáink iránti pietas; ez ellen feljajdul a bár fajra, nyelvre, eredetre, históriai önállásra nézve elkülönözött – de egy és ugyanazon uralkodó alatt álló, s a *pragmatica sanctio* értelmében elválhatlanul egyesült 30 millió honpolgár jólértett érdeke, ezt végre nem engedik a közös dynastiának, az összes monarchia valamennyi nemzeteinek vérével közösen megvédett jogai!

Ez olly kétségtelenül igaz, olly tagadhatatlan bizonyos, hogy abban tökéletesen megnyugodhatnak azon jó barátaink s szövetségeseink, kik a legnagyobb nyugtalansággal várják Ausztria szerencsés

ki multát, hogy apáink szívvérével összeforrasztott. hajdan erős ezen monarchia, ha csak azt a kibékülés előtt másfelől nem sújtja a balsors vaskeze, házi czivódásaink felett, álbarátaink s nyílt ellenségeink daczára, tönkremenni nem fog?

És miért nem? ha szabad kérdeni.

Azért, mert ez már magában is képtelenség, mert arra nincsen ok.

Mert a monarchiának meghasonlott két fele közt fennforgó súrlódások miatt, mellyek végtére is egy kanapé-pörre fognak leolvadni, a feleknek egyike sem fog csupa bosszúságból, tulajdon öngyilkosává lenni akarni.

Azért továbbá, mert mind a két meghasonlott fél igen is jól tudja, hogy Magyarország nélkül élélhet – a mint el is élt – Ausztria, de nem létezhet a 300 éveken keresztül a hatalom és dicsőség-tetőpontján állott nagy összes monarchia, s hogy Ausztria nélkül, s a nagy őseink alkották szívvérükkel védték összes monarchián kívül – a mostoha sors kaján szeszélyéből lehetend talán egy-egy pillanatra egy össze vissza férczelt új Babylon, egy tarka Pannónia, apáink porait fedő honunk e szent földén, de Árpád-népének vérszerzeménye, szent István apostoli első királyunk szent hagyománya, apáinkról reánk szállott Magyarország, soha!!!

Azérit végre, mert a Lajtha folyam mind két part lakói, kik különállásuk mellett is 300 éven át becsületesen megfértek együtt s egymás mellett, – egymás mellett s együtt nőttek s gyarapodtak, egy fejedelemért, s egy összes monarchiáért együtt ontották vérüket, és száz meg száz kötelékek által váltak érdek-rokonokká, nem fognak bárkinek is kedvéért bécsi „Reichsrath” s magyar „Hadügyminister” felírást hordozó lobogók alatt, egymás ellen egy új nemű keresztes kiírtó háborúra kelni csak azért, mert a Lajtha egyik partján Hadügyministerben, a másik parton bécsi Reichsrathban keresik némelyek földi üdvösségük egyedüli panaceáját, az új idő ezen szerencsétlen találmányaiban, mellyeknek egyike bele nem fér a magyar alkotmány összegébe, másika pedig meg nem fér a pragmatica sanctio értelmében fennálló összes monarchia egységével, vagy is magával a pragmatica sanctio-val, alkotmányunk egyik legsarkalatosabb alaptörvényével, a melly Magyarország törvényes függetlenségével együtt, a magyar állami közjog „ne nyúlj hozzám” ját képezi.

Vagy talán képzelhet magának valaki józanon két érdekokon nép között, mellyek 3 századon át egy fejedelemért, egy összes monarchiáért, karöltve együtt ontották vérüket, olly politikai eszmék végett vérengző háborút, mellyekről azon népek legnagyobb részének még csak fogalma sincs.

Hiheti e valaki, hogy a Lajtha folyam két partja békés, szorgalmas, jámbor lakói odahagyják az eke szarvát, melly után éltek, s politikai hőökké átvárásoltatva, hősi elragadtatásuk, s politikai fanatizmusuk hagymázában, egy részről „komme doch, komme doch, komme in den Reichsrath!” másrésztől „magyar Hadügyministert, vagy halál!”-t harsogó harc szóval fogják egymást, szuronyt szegezve, halálos harcban megrohanni?

Ne csináljunk magunknak illusiokat. Ez igen Szép torzkép lenne a Kladderadatsban; fourorét csinálna a fliegende Blatterekben, de ilyen veszedelem az amúgy is beteg oroszánt, sínlódó szegény összes monarchiánkat, a valóságban nem fenyegeti.

Az úgynevezett intelligencia, a mellynek nincs más mestersége mint politikát csinálni, nincs más vágya, mint erőnek erejével boldogítani akarni az egész világot, még azokat is a kik magukat náluk nélkül is boldogoknak érzik, s nem akarnak általuk s az ő modoruk szerint boldogulni, az az intelligencia, – mert nem mentt a politikai láztól, s ennél fogva a hagymáz minden fokozataira is nagyobb fogékonysággal bír, – képes lehet magát politikai eszmék mellett a képtelenségig felfanatizálni, ezt bizonyítja a világ-história, – de a nemzetek legnagyobb része, az úgynevezett köznép, a melly nem tud, nem akar, s nem érkezik reá politikát csinálni.

– hála istennek! a Lajtbán túl és innen, a politikai szenvedélyek felfelé tornyosuló árjain kívül áll, s eredeti hivatataiához hű, nem ringatja magát a politika kecsgető csalfa álmaiban, de ellenben annak csalódásaitól is mentt.

Mit kíván az úgynevezett köznép legnagyobb része a Lajthán túl és innen? jó termést, olcsó kenyeret és sokat, olcsó húst, olcsó dohányt, s itt jegyezzük meg, nálunk magyar dohányt, kevés adót, sok rendet, békességet, vagyon- és személy- bátorságot, olcsómegszokott, sympathicus, gyors és igazságos honi adminisztrációt, és a lehető legszabadabb mozgást mindenben mit törvény nem tilt, s másoknak érdeke megenged. Ezt kívánja a nép mindenütt, és legyünk arról teljesen meggyőződve, hogy a Lajthán túli szorgalmas néposztálynak is ez a kívánsága s legkisseb gondja is nagyobb annál, van e Bécsben Reichsrath s kik annak tagjai.

Már ha valaki Magyarországról állítja azt, hogy a köznépek ott is mindegy hogy Bécsben országgyűlésez e a magyar vagy Pesten, vagy Posonyban? akkor az vagy csalódik vagy csalni akarja a bécsi Centralistákat, s valóságos bünt követ el, – nem mond igazat.

Magyarországban az ezer éves alkotmányosság szeleme olyannyira vérré vált, s olly igen átszivárgott az egész nemzet élőtestébe, hogy ott nincs gunyhó, nincs nyomorult föld alatti putri, mellynek legutolsó lakója ne tudná, hogy a magyarok királyát Posonyban koro-

názzák, s hogy a magyarok számára a koronás király az urakkal együtt Magyarországon csinálja a törvényt, mellynek a hazában engedelmeskedni mindenki tartozik.

Ezt nem tanítják a falusi iskolákban, még is minden ember tudja honunkban, – ez az az élő-traditio egy élőnemzetnél, melly firól fira szált a hol az alkotmányosság szelleme vérré vált, s mellyet a csecsemő gyermek anyja tejével szív-be, és ezek a legerősebb kiirthatlan traditiók, mert azok a szívben élnek mikor már talán minden egyebet feledénk mit valaha könyvekből tanultunk, – s velünk temetkeznek.

Nem úgy áll a dolog a magyar hadügyministerium kérdésére nézve.

A legutolsó magyar is tudja, hogy az ő ura a koronás magyar király. Azt is tudja, hogy az ő királya a Lajthán túl német császár, de ő az ő királyát tartja széles e világon a legnagyobb urnák, mert az az ő ura s királya.

Azt is tudja minden magyar, hogy a Palatínus a király első jobbágya első tisztje, hogy a főispánok a király nagy tisztviselői, tudja azt az utolsó magyar, mi volt az a budai Helytartótanács, s a bécsi magyar Cancellaria, a hová ő szorultságban folyamodott.

Magyar hadügyministerről 800 évig semmit sem tudott a magyar, s ma legfellebb arra emlékszik a magyarnép – az ó nyelvén szólva, – hogy „mikor annyi sok katonát szedtek ki az országból, s kiküldötték a

népet az országot strázsálni, mikor már parlagon állott annyi föld, veres bankók voltak, s forradalom volt az országban, s a mikor annyi sok magyar esett-el, annyi lett sánta, béna, – pedig jól verekedtek ám, de utoljára is kevesen voltak a sok muszka és német ellen, azután bejöttek az idegen tisztviselők az egész világból – a Sánta-mária, a Spinancz. a Földkóstolók seregei s nem volt szabad dohányt termesztetni czédula nélkül s boltból kellett a magyar embernek megvenni a pipadohányt,” hogy azon háborús időben volt Hadügyministere az országnak, azt tudja, azt el nem felejtí a köznép,

S a hol annyi hős vitézség mellett annyi nyomorúságra emlékezteti a népet a magyar hadügyminister pusztá nevezete „infandum regina jubes renovare dolorem,” én nem tartanám tanácsosnak a magyar köznépét egy új hadügyministerrel megkínálni, mert meg vagyok arról győződve, hogy ugyanaz ezen, már egyszer eléggé, megcsömörlött, nem kért ajándékot határozottan vissza utasítaná. –

Én azt hiszem, hogy a magyar köznép még akkor sem kapna a magyar hadügyministeriumon, ha annak rövid, és tartalomdús, s következményteljes korszakát megcsömörleni nem is lett volna alkalma.

Azon mélységes tisztelet s vallásos buzgóság, melyel az angol nemzet ős-intézetei s ősei szokásai iránt majdan a túlzásig viseltetik, mi nálunk már csak a

köznép soraiban tartotta fenn magát szeplőtlen szüzeségben.

A minő makacson ragaszkodik apái szokásaihoz, intézményeihez, traditioihoz, éppen olly gyanús féltékenységgel, s azt lehet mondani óvatossággal lép ugyan azon ős magyar nép az újítás kétes mezejére, a mellynek egyáltalában született ellensége, azon tisztán conservativ jelleménél fogva, a melly a monarchikai szellemmel, nemzetisége s hona imádásával párosulva dicsőén jellemzi ezen keleti fajnak kitűnő tiszteletre méltó, ritka néposztályát.

Ezen néposztály képezi ma leghívebben azon ős nemzeti tükröt, a melyben eredeti egyszerűségében láthatni a meg nem romlott magyar faj hiányait, hibáit s remek tulajdonit.

Ez a néposztály, a melly isten után hazáját s koronás királyát s nemzetiségét szereti legjobban, és csak aztán magát, – ez a néposztály, a melly a lehetőségig conservativ, mert természeti ösztönénél fogva Magyar akar maradni, borzad minden nyaktörő újításoktól, nem akar se forradalmat, sem elszakadást, és semmit e világon, a mi kockáztathatná imádott szent magyar hazáját,

És a ki e nagylelkű, vitéz, komoly, büszke, lovagi néposztályt közelről ismeri, egy perczig sem fog azon kételkedni, hogy ha valaha a sors úgy akarja, hogy elveszen Árpád - nemzete, hogy a dicső magyar nemzet

tátongó sírjának e derék néposztály sírásója bizonyára soha, s gyászos elhunytának okozója nem lesz!

A koronás magyar királynak két született gárdája volt országában mindég, egyik a czifra gárda, a magyar aristocrata, vagy is a régi magyar elv szerint „ima eademque est regni nobilitas” a magyar nemesség, a másik a számos gárda, az az, az aristocratiánál is aristocratább, eredeti tisztaságában megmaradóit, ős magyar nép.

Ezt a született összes gárdát a királytól csak sok idő és pedig rászórt idő, sok költséggel, fejtöréssel, s fáradtsággal járó következetes fonák eljárás képes elidegeníteni, ellenben azt megnyerni könnyű. –

De ha igaz az, hogy az összes Monarchiát két hadügyministerrel, két hadsereggel hosszú időre megtartani lehetetlen, az is kétségtelen, hogy ezen legyőzhetetlen magyar gárdát, mellynek törhetlen hűségű hős kitartása előtt a hősök hőse, a nagy Napóleon, egykor meghajlott volt, – a magyarra reá parancsolt bécsi Reichsrath-al nem lehet megszerezni, – s hogy azt ma őszinte, becsületes, loyális, teljes és tökéletes kibékítés és kielégítés útján, egyedül a koronás király szentséges személye képes megszerezni! –

Már a ki bona fide keble melyéből kívánja ezen tökéletes kibékülést, a melly minden más experimentumok dacára – a lealázott összes nonarchia megmenntésének utolsó s egyetlen egy eszköze, – a ki elakarja

hinni, hogy ezen kibékítésnek legnagyobb akadályja az új idő szerencsétlen találmányaiban, az összes Reichsrath és magyar hadügy ministeriumban léteznek, az nem láthatja vigasztalás nélkül constatirozva azon tényt, hogy ezen akadályok elhárításának legkevésbé sem áll útjában a népnek szelleme, sem túl sem innen a Lajthán – s hogy a Lajthán innen s túl forrongó szellemi érdékrokon testvérharcában egyedül a Lajthán túli s inneni intelligentia küzdi ma egymás ellen, s igazabban az összes Monarchia ellen – a halálos harczot.

S ezen szerencsétlen testvérharcz már évek óta tart! Vontcsövű ágyuk durrogása s vérontás nélkül küzdött – e szellemi harcz, rosszabb a legvérengzőbb külháborúnál. mert abban a szerencse istenasszonya osztja a váltózó szerencsét, de itt vereség és győzelem szívütereig sújtja egyaránt az összes monarchia élőfáját, s egyenként pusztítja annak nem rég még ékesen virágzó lombjait.

Milliárdokra terjedő államadósság s a Monarchia földi paradicsomának gyászos elveszte, szomorú tanúi ezen testvérharcznak.

Hogy az annyi királyságokból, hős nemzetekből, álló régi tisztelt összes monarchiáról, a melly századokon át Európa élén állott, ma európaszerte úgy írnak, mintha az nem is léteznék, mintha már megszámlálva volnának kevés napjai, hogy az óriási lángész a Seine partjain ma úgy szólva minden akadály nélkül folytat-

hatja az európai uralom s dicsőség templomába vezető békés diadalmenetét, s hogy a vénség bajaiban sínlődő Európa mármár az új Imperator lábaihoz készül sompolyogni, – ez mind ezen monarchiát sorvasztó szerencsétlen testvérharcznak szomorú gyümölcse!

Óriási hatalmak, világhistóriai államok roskadtak össze. Róma ledült, mikor a puhaság a reá tört nyers erőnek nem tudott ellentállani. Az újabb időben elváltak egymástól Európa parancsára egy államba férczelt egyesült nemzetek, mert nem az érdekek rokonságán, de Európa politikáján alapult a parancsolt egylet.

De a hol, mint mi nálunk, a szabad akaratból keletkezett egylet 300 éveket túlhaladó időn keresztül állotta ki a tűz- s víz-próbát, a hol históriailag és tényleg bizonyult be az érdekek azonossága, s az összes monarchia hajdani nagysága által fényesen tűnt ki ugyanazon egylet czélszerű, kívánatos, s az igényeknek megfelelő hasznos jóvólta, oly államban talán még soha sem tiporta el az összes intelligencia oly kérelmetlenül, s az utolsó gunyhóig is annyira érezhetőleg, az összes monarchia, állam- köz- s egyesek legszentebb érdekeit, soha sem aratott rövid évek alatt annyi s oly gyásszal bélyegzett szerencsétlen diadalokat, mint sorvadozó beteg összes monarchiánkban a Lajthán túli s inneni összes intelligencia!

E vas kitartással küzdött testvérharcz, mintha „mors tua vita mea” „ki mén hamarébb tönkre? ki tartja

ki tovább?” lenne. – ha ki sem mondott, – de értett jelszava, – e nyakas harcz, a mely 1859-ben küellenesség ellen irányozva Európa politikai arczképét lett volna képes megváltoztatni, kétségkívül kimondhatlan nagy szerencsétlenség a monarchiára, de egyszersmind élő bizonyosága annak milly ércszilárdságú, természetserű, normális, s mennyire megedzett alapokon nyugszik a Lajtha két partját egymáshoz kapcsoló, azon megrendíthetlen, 300 éves egylet, a mely az összes monarchiának, s ezen monarchia századokon keresztül fennállott világhistóriai nagyságának. – talpköve.

Mert meg mutatta ezen testvérharcz, hogy támadhatna az összes monarchia nagy családi körében, a Lajtha partjai közt, nyommasztó viharos viszályok, hogy azoknak sikerülhet feldúlni az összes monarchia jóllétét, – szellemi, s az utolsó gúny hóig érezhető anyagi érdekeit, szegénnyé s annak mi hajdan volt árnyékává tenni az összes monarchiát, de ugyan ezen összes monarchiát 3 százados talpkövében csak meg is ingatni, – a 300 éves egyletnek ércszilárdságú alapját legkevésbé; is megrázni, egyszóval – az összes monarchiát családi viszályai által – belőlről tönkretenni soha!

A hol – az érdekek azonossága – mint nálunk – nem pusztá szó, de minden áldott nap érezhető kézzelfogható valóság, a hol az idő szelleme az utolsó évtizedekben az állami köz- magán- a szellemi és anyagi érdekek rokonságát annyira ki-

fejté, mint nálunk, hogy ma már nem érheti többé a Lajtha egyik partját csapás a nélkül, hogy azt ne érezné a másik, nem létezhet többé gazdag Ausztria, szegény Magyarország, ott, ha maga állna egyedül az összes monarchia, s nem léteznének más európai hatalmak s jó szomszédok körülötünk, kik a „morstua vita mea” elve szerint híven leselkednek minden préda után, – akár nemzedékeken keresztül tarthatnának családi harczaink, ha épen illy rendkívüli időtöltésben keresnénk mindkét részről dicsőségünket, – de ez a testvérharc még akkor sem bírná megrázni az összes monarchia talpkövét, mégkevésbé azt felforgatni.

Mert ezen összes monarchiának háromszázados talpköve a Magyarország és Ausztria közötti egylet, és ezen egylet egy meg rendíthetlen érez sziklán, az érdekek azonosságán alapszik. Már pedig egyesek, családok, nemzetek, nemzetegyletek egy időre félreérthetik, félreismerhetik önérdekeiket, de azokra csak hamar ráismernek, azokat védni igen is, de azok ellen harczolni, s tulajdon érdekeiket lábbal tapodni nem képesek soká, –

És váljon ha nekünk nem lennének jó szomszédaink, s más hatalmasságok e világrészen, amelylyek mindig hajlandók felhasználni mások tehetetlenségét, ha elszigetelve állnánk széles e világon, – mi lenne, mi lehetne hosszas évek után e harcz végső vége?

Nem más, mint a minő vége szokott lenni minden összekoczdásoknak olly házas társak között, a mellyeknek érdekeik annyira összeolvadtak, egyek és ugyanazok, hogy öngyilkosság nélkül nem válhatnak el egymástól, és sok kízás és sanyargatás után – emlékül maradt néhány kék foltokkal gazdagabbak – kibékülnek.

Mi és kétséggkívül még jobban elszegényednénk együtt és egymással a Lajthán túl és innen, karöltve közösen becsületesen szenvednénk s küzdenénk a nyomorúság ellen együtt, a mint hajdan boldogabb apáink a század elején egy nemzedéken keresztül karöltve becsületesen küzdöttek a francziák ellen „pro gloria gentis!” – a vizén innen hamar növekedne a parlagon maradt földek szomorú lajstroma a vizén túl lassanként elnémulna az ezernyi ezer orsókat pergető gyáraknak moraja, a flotton növekedő pénztelenség zsibbasztó ölében kiszáradna a luxus és ipar szebbnél szebb virányokat éltető forrása, elhervadna lassan lassan a jóllét, pazar nagy vagyonok és élvezet övedzte báj körében hajdan virágzó nagy városaink deli tarka koszorúja, mig végtére becsületesen kiszervedve magunkat együtt s egymás mellett, bűnhődve mind azért mit valaha tettünk és a mit nem lettünk. – hosszas tévelygések, száz meg száz fonáknál fonákabb experimentumok utón, ugyanazon a régi ösvényen talál-

koznánk szemközt egymással, – teljesen kiábrándulva, – a melly ösvény 300 évek alatt nagyságra vezette az összes monarchiát, boldogságra annak mind két parti népeit, és kibékülnénk! –

S vissza tekintve a kaján testvérharcz nagy-szerű pusztításaira, nem tudnánk eléggé csudálkozni, hogy Falánk valaha képesek mind két részről eltérni azon régi, biztos, törött útról, a mellyen jó és rossz időkben egymás mellett s egymással haladtak apáink, azon útról, melly az összes monarchia nagyságának százados útja volt, a melly kiállotta a víz-s tűz-próbát s a századok viharait, s a melly a század elején, 25 évi vérharczok óriási küzdelmei után a nagy Imperator annyi győzelmei által megrázott, – de meg nem tört összes monarchiát s annak imádott fejedelmét a halhatlanság s örök dicsőség templomába vezette!

Nem tudnánk eléggé csudálkozni, hogy valánk képesek arról a 300 éves útról eltérni? a mellyre nézve a múlt század elején feltűnt, legnehezebb de legis dicsőségesebb korszaka az összes monarchiának bizonyítja, hogy az az az út, a mellyen láthatóan nyugszik a mennyei gondviselés malasztos áldása, hogy az az a Lajtha két partjának vezetőül a magasból kitűzött csillagzat, a mellyre isten szent akaratára feledhetlen s az összes Monarchiát dicsőítő események által raondá ki a „sub hoc signo vinces”-t!

És a kibékülés közepette mennyi hó kebel mélyéből törne ki azon fohász a Lajthán túl és innen? „Ments meg uram a népboldogítók, theoretizálók s experimentálok seregétől a Lajthán túl és innen!”

„Ments meg uram a gonosztól”. Amen.

És ezen hosszas, fájdalmas, költséges, radicalis cura, lia nyugodalmas időkben élnénk, s ha nemzettek, dynastiák. s államok sorsa felett valaha szabad lenne koczkázni, kétséggívül a legüdvösebb lenne reánk nézve mind két részről, s leginkább biztosítana bennünket a recidiváktól; mert öntapasztalás az élet legnagyobb mestere.

De nekünk nem jutott osztályrészül a béke és nyugalom áldott korszaka. A még csak imént legördült nagy események után, nagyobbak előestéjén, – sejtethjük a bekövetkező viharok rohamát és a reánk nehézkedett idők súlya alatt görbednek vállaink.

Mikor az egész föld kerekiségéről úgyszólva eltűnt a nyugalom, biztos bátorság, s őszinte bizalom, és egy nagy vulcant képez az egész világ, és senki se tudja, mit hoz a holnap nap? mikor és hol nyílik meg a tűzokádó Crater, s meddig terjednek pusztító lángjai? mikor azt tudjuk és minden perczen érezzük, – hogy az Ocean sziklájához lánczolt nagy Imperator megtestesült szelleme, nagy neve, lángesze, s szerencséje örökösének személyében, ma a dicső-

ségszomjas, leghiubb, de legharcziasabb, elméncz, művelt Gallusok nemzetét vezényli, a kikről már Caesar írta egykor: „mira est ois ingeim volubilitas”, s a kik sohasem hagyták el fejedelmüket, ha az a nemzet dicsőségét tűzte ki zászlóul. –

Mikor azt látjuk, hogy egy egész világrész állandó nyugalomát biztosító alapszerződések eltépve, rongyokban hevernek, s nem léteznek ma már európai tractatusok, és nincsen más európai közjog, mint a kard, szurony s a vontcsövű ágyú! mikor a gondosan ápolt európai egyensúly tana ma már pusztá mese, gúnytárgyá vált, Európa földabrosza kény s kedv szerint készül, és a honn vas karral vezérlett, megaranyozott absolutismus, künn a forradalommal dolgozik egy kézre; akkor a beteg összes monarchiának hosszas homöopathicus curákra – isten látja! – érkezése nincsen.

Vannak olyan rendkívüli események, a mellyek annyira megrázzák a súlyos beteget, hogy ez vagy szörnyethal, vagy rögtön kigyógyul.

Illy események idejében élünk, – illy események közepette állunk mi ma.

A beteg összes monarchiát kívülről ostromló rohamok vihara vagy rögtön elfojtandja a belviszályokat, vagy romokba döntendi a monarchiát, a melyet gyöngítteni igen, de benn s belől tönkre tenni belviszály nem tudott. –

Es ha ezen válságos, nehéz időknek teljes érzetében, s annak emlékezetében mit mulasztottunk mi el a Lajthán innen 1848-ban mi Magyarok, mi a dynastiának, szent hazánknak, Árpád-nemzetének, az összes monarchiának és a legitimitásnak, születt védőrei, nem tör ki a Lajthán innen s túl, – kebleink mélyéből a vérszidő teremtette óhajtás szentszava „kibékülés!” ha nem érezzük egyaránt, ott is itt is, mi ezen összes monarchiának Európa válságos jelen korszakában históriai hivatása, s tekintve a közelmúlt szomorú eseményeit, s a kétes jövőndőt, nem tör ki kebleinkből kétszeres erővel az összes monarchiát biztosító jobb jövő varázsteljes jelszava „kibékülés!” „kibékülés!!! – akkor ne csináljunk magunknak illusiókat, mert akkor az a hajdan nagy habsburgi összes Monarchia, melyet első Napoleon minden győzelmei nem bírtak megtörni, már meghalt!

Élhet abban a lelketlen anyag, létezhet az testileg; de abból az azt hajdan emelő lélek, a nagyság szelleme már eltűnt.

És akkor annak lelketlen hullája sem tarthatna sokáig. Mert a mit isten nagynak teremtett, az – röviden vagy hosszan bár-- de csak mint nagy élhet.

Ez a nagy hatalmasságok természete, a mellyek egyszerre lönek nagyokká, mint a világ nagy folyói, s azok maradnak míg lenni megszűnnek.

Csak a másodrendű hatalmaknak jutott azon kiváltság, a hatalom scáláján fel s alá sétálhatni, a mint azt a változó sors s politika szeszélye rendeli. –

Nagy összes Monarchiánk a háromszázados egylettel egyszerre tűnt fel mint az európai nagyhatalmasságok egyik vezetője, mint Európának középső, rendíthetetlen alaposzlopa. Mint ilyen állhat csak, vagy lenni megszűnik!

De hagyjunk fel az átalánosságokkal, hagyjunk fel a nagy szavakkal!

Tegyük a kezünket szívünkre mind a két részről mi, a kik az összes monarchiának valódi barátai vagyunk, s azoknak merjük magunkat vallani, s mondjuk ki négy szem közt nyíltan, őszintén, nem volt e ezen kibékülésre, már 1859-ik évben, annak válságos kezdetétől fogva egész végéig, önmagunk, isten s világ előtt elegendő okunk?

Mikor a hamvaiból felkölt Imperialismus, az áldott béke jelszavával, jobbjában a nemzetiségek lobogóját fennen lobogtatva, Európa küzdterére lépett, egy mestervonással megsemmisítve az európai régi szövetségeket, s felrázva a csábításoknak ellent nem állható nemzeti-ségi vágyakat, s az európai túlzó democratia tarka osztályzatait, – künn az elégületlenek légióira, benn vitéz légionáriusaira támaszkodva, a béke arany jelszavával ős monarchiánkra tört, – s ős dicsőségének mindig híve maradt hős hadseregünk hallatlan vitézsége daczára, az

összes monarchiát legszebb gyöngyétől megfoszthatá nem azért, mert szövetségeseink elhagytak bennünket hűtlenül, nem azért, mert noha Anglia s Poroszország az európai alapszerződések fentartását trónbeszédekben biztosíták, – Anglia csak egy pisztolyt sem mert azok mellett elsütöi, Poroszország pedig, a nagy Fridrik kivont meztelen kardjára támaszkodva harckészen állott, ingatag mind addig, – míg bekövetkezett a béke; – hanem egyedül azért, mert az összes monarchiában hiányzott apáink jelleme, hiányzott a legsajgóbb fájdalmak, s bármilly igazságos panaszok, – sa belviszályok felett messze túlemelkedő hajdani áldozatteljes lelkesedés, nagylelkűség, magasztos szelleme, – váljon a közszerencsétlenség ezen szomorú idejében a monarchia jobb fiainak keblét nem hatá keresztül azon győztes meggyőződés, hogy eljött az idő, a mellyben becsület, honfiség, apáink emléke, önérdek, s közjólétünk szent szava parancsolja a kibékülést? –

És ma?

Valjon hol van az a diplomata, a ki előre tudta azt a híres párisi kirohanást 1859-ben? hol van, a ki ma előre megmondhatná, mit hoz a jövő év?

A jelen korszakban, mellyben a stabilitás elve eltűnt, a pillanat hatalma határoz, s a tények kérelmetlen logicája, a mindent szentesítő legfelsőbb törvény képes e a leghatalmasabb fejedelem arról kezeskedni

hová ragadja őt akarata ellen is ön-dicsőségvágya, ifjúsági álmák reminiscentiái, családi tradíciók, népe kívánsága s a pillanat hatalma?

Miért higyjük mi el azt ma ingyen, hogy azért, mert a francia császárságnak jelszava a béke, s mert ma minden ember a békét hordozza ajkain, s a béke olaj ágát kezében – a jövő évben, ha kedvez az idő, nem fog meg kísértetni az 1859-ik évi dráma második felvonása?

Hiszen a francia császárságnak 1859-ik évben is béke volt a jelszava, és azt csak nem fogja valaki józanon elhinni, hogy az annyi vér-s pénz-áldozatokba került olasz háborúnak nem volt egyéb célja, mint az, hogy Sardinia nyerje el Milánót. Miért higyjük mi azt ma el ingyen, hogy boldog emléké egykori szövetségeseink, – noha talán igen jól érzik, hogy reájuk is eljön a fizetés napja, – jövő évben mellettünk lépnek ki a síkra?

Hiszen 1859-ben trónbeszédekben biztosították az európai alapszerződéseket, s hol voltak szövetségeseink seregei az olasz háborúban? – a főhadiszállásban voltak képviselve. –

És ma?

Mikor talán a diplomatiát kivéve, minden ember, – úgy szólva, – az ujjaiban érzi, hogy készül valami a tavaszra, hogy minden oldalról tornyosulnak a fellé-

gek, s vészviharos idő fenyegeti Európát, váljon még most sem érezné a Lajthán túli s inneni intelligencia hogy ma már az önfentartási ösztön fenhangon parancsolja a kibékülést? nem érezné ugyanazon intelligencia, hogy az annyira szükséges kibékülés munkáját, a melly egyedül vezethet a monarchia kibékítésére, vagyis a kiegyezkedésre, s a melly, csak békés időben létezhető higgadtságot igényel, – a józan okosság nem engedi, külellenség ágyúdurrogása idejére halasztani, nem csak azért, mivel a kibékülés munkája békés időt kíván, de főleg azért, hogy az ellenséges első agyú durranása kibékülten s talpon találhasson bennünket s készen a monarchia védelmére, – azért továbbá, hogy a szerencsés sikerrel koronázott kibékülés mintegy vesszőütéssel varázsolhassa elő, azt a legyőzhetlen egykori óriást, azt az ős habsburgi monarchiái, a század elején raggyogó hatalma fényében, a melly hős hadseregére, megelégt, boldog, hős nemzeteire támaszkodva, nyugodtan nézhetett a legviharosabb jövő szemébe, száz csatában küzdött a század elején, megfogyva, elvérezve, de megtörhetlen hős kitartással a nagy Napóleon hadi szerencséje ellen, – s 25 évi homérusi küzdelmek után, a német birodalom koronája nélkül bár, de nagyobb mint valaha, lépett ki a harczból, s nagy volt benn, nagy a csatamezőn, nagy az európai tanácsban! –

Már hiszen tiszteljünk minden véleményt, azzal másoknak tartozunk, de tiszteljük ön véleményünket is.

mert ezzel magunknak tartozunk, s mondjuk ki nyíltan és szabadon meggyőződésünket, még akkor is, ha azzal egyszersem politikai hitvallásunkat kényteleníttetnének e sorokban letenni, – a mi a jelen időben szép és honfias lehet, – ha nem is tanácsos. –

Ne hímezzünk hámozzunk, hiszen jót akarunk, nem gyáva recriminációk, nem izgatás, de a kibékítés egyedüli célunk, mondjuk ki őszintén, a mi szívünkön fekszik, hogy egyszer, jöjjön bár mi is, mi jönni fog, minek jönni kell, legalább magunkban elmondhassuk: „dixi et salvavi animam”!

Én monarchicus ember voltam egész életemben, mert magyar vagyok. Nincs és nem volt, s nem lesz minister, kit magamnál valaha dynasticusabbnak tartanék. Dynasticus vagyok és maradok, és pedig nem azért, mintha több okom lenne dynasticusnak lenni, mint más polgártársamnak, de azért, mert e dynastia az én dynastiám, hamvaikban is tisztelt apáink s nagy őseinknek dynastiája volt, mert a magyar nemzetel 3 századok lefolyta alatt összeforrott, – apáink szívvérével védett ezen dynasztia – a magyarok törvényes ős dynastiája,

Dynasticus vagyok, mert ezen ős dyhastiának csillagzata hazánk csillagzatával azonosult. – Együtt ragyogott mai, s azzal fog együtt elsápadni; – már pedig, én sem hazámat, sem nemzetemet, sem dynastiámat, ha szabadságomban állana is, – széles e világon egyikével

sem akarnám elcserélni, mert e földi szent háromság nagy őseinktől öröklött, elválaszthatatlan, elidegeníthetlen, tulajdon sajátom.

Hazámat a koronás királytól, nemzetemet az ősz dynastiától, Magyarországot az összes monarchiától, sohasem tudtam elválasztani, s teljes szívemből osztottam azoknak elválaszthatatlanságát, jellemző, – apáinknak e kevés szavakkal kifejezett hitvallásokkal „una dies utranque feriet ruinam,” – s ez az oka, hogy egész életemen keresztül a magyar haza, a koronás király, a dynastia s az összes monarchia embere voltam, vagyok és maradok.

Azon háromszáz éves egyletben, melly hazánk és Austria között keletkezett, hazám s nemzetem fennállásának, virágzásának, s boldogságának legbiztosabb alapját láttam, látom és látandom mindég, s azt hiszem, hogy nem létezett széles e világon különböze nemzetek között valaha egylet, – a mellyben a két fél egymást olly annyira kiegészíteni, azonos érdekeit, önségének fentartása mellett jobban biztosítani, s egymás irányában nélkülözhetlenebbé válni képes lett volna, mint a Lajtha két partját egymáshoz kapcsoló egyletben, mint összes monarchiánkban, – s ez az oka, hogy a Pragmatica sanctio értelmében létező, felbonthatlan, összes monarchia egységének voltam, vagyok s maradok embere.

Az összes monarchia valamenyi derék nemzeti között, különösen két nemzet létezik, egyike nevét s

külramáját adá az összes monarchiának, s azt künn képviselte, s régi nevével egy nagy faj tudományos, nagy műveltségét, s világrészekre kiterjedő civilizáló szellemét tette le a közös oltárra, másika ifjú s törhetlen ereje, áldozatképesség, lovagi, vitéz nagylelkűség ki nem aknázott kincseit hozta osztályrészlül; ez az austriai német nemzetiség, s a keleti ős magyar faj, a mellyek az összes monarchia helyzete, s viszonya természeténél fogva természetes, érédekron, született szövetségesekek!

„No de ne dobja el fiatal hontársam ezt az átkozott kis könyvecskét,” ha azt eddig elbírtá, mert ez azért – tetszik vagy nem tetszik, – még sem lesz máskép. –

„De hiszen ezen – nyelvre, eredetre, régi históriára, szokásaira és természetére nézve annyira különböző fajok között sem fajrokonság, sem hasonlatosság, sem természeti hajlam s rokonszenv nem létez, s e két nemzetiség ma is leginkább felbőszültén áll egymás ellen,” szólal fel indignait fiatal hontársam?

És igaza van.

De nemzetek nem szőnek szerelmi románokat! A politika terén s nemzetek életében nem a sympathia, sem az ellenszenv s fajrokonság, de az érédek határoz, mint azt a latin fajú nemzetek vérrel írott históriája, s Lengyel s Oroszország története bizonyítják.

Nemzeteknél az érdek, – az a hetedik nagyhatalom, – s az az átkozott Geográfia, nagyobb erővel bírnak mint a természeti hajlamok, fajrokonság s rokonszenvek. – Már pedig pillanatnyi öszszekocződásaink daczára is ki merné azt tagadni, hogy nálunk az összes monarchia helyiségi s politikai viszonyai, – az eltagadlan érdek, s a Geographia törvénye, – a magyar-nak éppen a német fajban, s a németnek a magyarban jelölte ki állandóan természetes, született-védeszövettségét, – egyszerűen azért, mert a két nemzetiség érdekei sohasem jöhetnek tartós összeütközésbe, – mivel egy és ugyanazok. –

És egy kis higgadság mellett, valósággal ezt Talleyrand bölcsessége nélkül is könnyű általlátni.

Históriai nagy nemzetek nem változtatják egy évezred által bevallott jellemüket, traditióikat, szellemi hivatásukat.

A vérmes Gallusok ma is a harcz istenének emelnek oltárokat. Hadi dicsőség, s a megaranyozott rabigába döntött világ uralma kiolthatlan vágya e harczias fajnak,

Nagy-Britnnia a halmokra halmozott világ kincseit őrzi megközelíthetlen, tengerövedzte szabad honában, s a világhatalomra vezető arany keresésében mester, e vasakaratu, ritka kitartású, világkereskedelmi Nagy-Britt nemzet egyedüli vágya: – monopolizálni a tengereket s a világ kincseit. –

E vágy érdekében osztogatja az Angol egy kézzel a Bibliák ezernyi ezeréit, s más kézzel a paganismusnak emel oltárokat, e vágy érdekében küzd a rabszolgaság ellen, s meglehet, hogy már folyónap szövetkezik a rabszolgaságot pártoló secessionistákkal.

Az Angol nemzet minden liberalismusa mellett is éppen úgy hódol a hódítási elvnek, mint a francia faj, s csak az a különbség létezik közöttük, hogy a vérmes Gallust a dicsőség szoma, s a középkori harcvágy viszketege sodorja a sikertelen hódítások véres örvényébe; a hidegen számító Angolt pedig az anyag imádása, az arany szeretete, vezérli, lassan de biztosan, lépésről lépésre a hódítás terén, és hogy a hidegvérű Angol, a mit meghódított, megszokta tartani, s tudja azt használni, de virágoztatni is.

A nagy Német faj – adjuk meg mindenkinek az ő dicsőségét, Európa nagy nemzetei között az egyetlen egy, a melly csak a tudományok s civilizatio terén szeret hódítani, – különben már régen ura lett volna Európának. Meglehet, hogy nationális tekintetben, s a közönséges fogalmak szerint, nem olyan nagy mint a minő lehetne, de talán éppen azért, mert nem a barbár középkori nyers erőszakos hódításokban keresi dicsőségét, szellemileg Európa valamennyi nemzeteit messze túlhaladva,

ma kétségtelenül az európai civilizáció élén áll, s a germán név széles e-világon, a meddig a civilizáció sugara elterjedett, – a tisztelet tárgya.

Az a faj, a melly egykor megtörte ős Róma hatalmát, a mellynek talán lassabban ébredő, de annál szilárdabb vas kitartásán, még valamennyi európai hódító hatalma porrá tört, – s ennek utánna is porrá fog zúzatni, –

Az a faj, a melly nem azért nem hódító, mert nem bírna, hanem azért, mert a tudományok, az elmélet s a valódi civilisatio magasztos pályáján keresi dicsőségét, mert a boldogító civilisatio s humanismus küldöttje, az a faj valósággal legtermészetesebb szövetségese annak a maroknyi hős keleti fajnak, – a bár megfogyott de meg nem tört Árpád-nemzetének, a melly természetes ellensége minden hódítónak, már csak azért is, mert magyar akar maradni, s a melly minden fajrokonság nélkül egyedül, elszigetelve állva Európában, nem sóvárog, nem is sóvároghat, háziisteneit s apái porait rejtő szent honának, s az összes monarchiának, határain tiú, idegen istenek után, – és épen azért minden eshetőségekben kész is, faj, – vallás, – eredet, – különbség nélkül, bármelley ellenség ellen is, az ős dynastia paizsává lenni,

És ez nem pusztá szó, ha talán nem is hangzik mindenütt kellemesen.

Volt egy idő, mikor a német oroslán sokáig ingerelve, az új honában meg nem főrő szittyá párducz felé nyújtá ki körmeit, látták s érezték egymásnak fogait de ez olly régen vélt, hogy már nem is igaz. De hogy századok óta a német faj a magyarnak, a magyar faj a germánnak, természet szerinti védszövetségese, az annyira bizonyos, s olly kétségtelen tény, hogy a magyar, ha az nem lépett volna Austriával 300 évek előtt egyletbe, s ha annak ma kellene szövetségést választani ön szent érdekében se jobbra, se balra, de mindég csak a germán fajnak nyújthatná biztosan szövetező jobb-ját. –

A meggyőződésnek hódolva éltemben, őszintén ki-
mondok, hogy azon nagy germán fajban, mellyhez annyi
kötelékek kapcsolnak bennünket, minden fajrokonság
hiánya daczára, mindég szellemi rokonunkat, az austriai
német fajban természetes született szövetségésünket, az
összes monarchia valamennyi derék nemzeteiben érdek-
rokon testvéreinket tiszteltem.

Belőlem tehát nem szólhat, nemzetek irányában
mindig nevettségés és botor, egyesek ellenszenve. Sőt
inkább szívemből óhajtom, hogy mielőbb vissza jöjjön
az az idő, mikor a magyart sehol sem látták szíveseb-
ben mint Bécsben, s mikor a magyar sehol sem volt
olly szívesen mint Bécsben, mikor a magyar a sorom-
pók s kutatások daczára is tökéletesen otthon érezte
magát Bécsben, mikor rendesen Bécsbe sietett a magyar

ott hagyni jövedelmeinek egy jó részét, mikor a posonyi országgyűlés tagjait a hét végén legbiztosabban Bécsben lehetett feltalálni, mikor egy szóval a valódi, szívek egységére vezető ösvényen jártunk, a melly az összes monarchia nagyságának legbiztosabb ösvénye.

Én, isten látja a lelkemet, nem csináltam az 1848-at noha akkor olly törvényt is hoztak, a melly, ha az a nagy politikai elvnek czélszerű alkalmazását egyedül feltételező részletek gondos kidolgozása mellett, mint egy kész egész nyugodalmas időben hozatik, szerzőinek örök dicsőségére válik, – értem a nép emantipatióját.

Én nem csináltam az 1848-at, de hódolok a törvénynek.

De midőn a törvénynek hódolok, – nem hódolok az ezen törvényeket rögtönző, egész Európát megrázókódtató, 1848-ik év zilált szellemének.

A jog continuitást óhajtom.

De midőn a törvényesség alapján a jogcontinuitást kívánom, akkor nem kívánhatom azon 1848-iki szellem continuitását, a melly, akaratunk ellen is, a jogteréről azon térre sodorta hazánkat, a mellyről, – legyünk arról meggyőződve, – minden nyomorúságunk mellett is ma ⁹⁹/₁₀₀ része a magyarnak hallani sem akar.

S a midőn a jogcontinuitást, a 48-ki szellem teljes mellőztével kívánom, akkor épen ezen jogfolytonossági elv érdekében mindenek előtt azt kell óhajtanom, hogy higgadt gondossággal választassanak el rögtönzött

48-ki törvényeink közzül azon törvények, a mellyek nem bírtak, nem bírnak, s nem bírhatnak a maradandó állandóság lényeges bélyegével, és csak tisztán proviso-riusoknak, s pályájukat lefutottaknak tekinthetők; – mert csak olly törvények képesek a jogfolytonosság kap⁴ csául szolgálni, a mellyek a nemzet 1000 éves alkotmányos jogai összegébe beleférnek, a mellyek alkotmányunk szellemével megférnek a nélkül, hogy veszélyeztetnék a nemzet öröklött szent szabadságait, a nélkül hogy veszedelmeztetnék magát a nemzetet, –

Lehetnek olly törvények, a mellyek nem csak bele nem férnek az alkotmányos jogok összegébe, de midőn honunkban eddigelő ismeretlen új rendszert improvisainak, ugyanakkor nem csak a jog, hanem az 1000 éves szabadság folytonosságának fonalát egy merész vágással metszik át,

Az illy törvények hasonlóok azon bankárokhoz, a kik jó mértékű régi arany s ezüstért, bizonytalan, de új-s divatos papiros pénzt adnak.

Illy cserébe kaptuk mi a nemzeti szabadság ezer éves legyőzhetlen bástyáiért, kihallhatatlan, megtörhetlen, megvesztegethetetlen vármegyéinkért, a minden biztos alap nélkül, csupa szempillanatnyi kény s kedv szerint alakuló, mától holnapig élő, minden nap lemondható, vagy feloszlatható megyei bizottmányokat, alkotmányunkkal egykorú, ős megyéink szomorú

torzképéül. És ma mi maradt e cseréből? oda van az arany, mit sem ér a papiros, se vármegye, sem bizottmány nincsen!

Hol volt a jogcontinuitás elve mikor az 1000 éves municipalis legszebb jogokat elkobzó, a megyei autonómiát, mely valamennyi parlamenteknél jobban biztosította a nemzeti szabadságokat, s tökéletesen azonosult a nemzet természetével, – megsemmisítő, törvény hozatot?

Igen is jogcontinuitás kell nekünk, de a mit felülről óhajtunk, kezdjük el alulról, kezdjük el ott, a hol magunk gördítettük a jogfolytonosságának útjába a legnagyobb követ. Ne kapkodjunk a légbe kétes új garanciák után, mielőtt vissza nem állítottuk ezer éves szabadságainknak 24 óra alatt lerombolt évezredes bástyáit, állítsuk előbb a jog-s szabadság-continuitását. az alkotmányos jog s szabadság ős alkotmányunkkal egykorú kiapadhatván forrásaiban az autonom vármegyékben vissza, mielőtt csak egy lépést is tennénk előre, különben meglehet, hogy sírva fogjuk egyszer, későn tapasztalni, hogy lehetnek a papiroson legczifrább, divatosabb chartáink, de hogy Magyar nemzet, magyar szabadság, Magyarország nem lesz!!!

A tabula rasák elvét nem ismerem, Mikor én tanúie voltam, az még nem létezett. –

Szívem legforróbb óhajtása hazámat őseinkről reánk szállott, elidegeníthetlen ős jogai teljes birtokában lát-

hatni. Adja isten! hogy teljesen kibékítve, a koronás király erős alkotmányos kormánya alatt, boldogan virágozzék hazánk, nagy és tisztelt, s hatalmas' legyen, mint hajdan az összes monarchia! Szívemből kívánom, ha nem is állottam a 48-al szerelmi viszonyban, hogy minél előbb egytől egyig a kibékült boldog hazában láthassuk menekült hontársainkat, – mint békés polgárokat. De szent jogainkat csak uram királyom szentesített kezeiből fogadom hálásan, nekem mástól, vagy máshonnan, se Parisból, se Londonból, sem Pétersburgból, se Turinból, se Genuából alamizsna nem kell!

A mit nekünk mások adhatnak, legyen az a fél világ s a mennyországi charta, az mindég bitorlás és csak alamizsna; nekünk az 1000 éves legitim jogaink folytonosságát csak öröklött, örökös, legitim királyunk adhatja. Gazdálkodjék mindenki otthon, nekem bitorlás, nekem alamizsna nem kell!!!

Ministereket csinálni, ministereket buktatni, ha tehetőségemben állna, még akkor sem lenne legkevesebb vágyam.

És pedig azért nem, mert miután én minden ministerről elvileg azt hiszem, hogy jót akar, ellenben azt egy ministerről sem teszem fel, hogy magát infallibilisnek tartja, és sokkal több eredményt várok a mindent megérlelő időtől, s a békés, higgadt megfontolás, s kölcsönös capacitatiótól, mint a ministeri tárczák feletti felrázó

harczoktól, s különben is honunk szent jogait csak uram királyom szentesített kezeiből fogadom hálásan, valósággal okom sincs a ministerek bukását kívánni.

De ezen felül már azért sem kívánok ministereket buktatni, mert ezen sokak által irigylett, mások által – talán mert utól nem érhatték, – üzőbe vett ministeri állást a legháládatlanabb, czifra de nehéz kenyérnek tartom.

A pillanatnyi politikai mindenhatóságnak. – mint általában a hatalomnak, – kétségkívül van valami szédítő varázsa, a hatalmat környező hízelgők, a mestert imádó, istenesítő még olly unalmas örökös bókja, – akármit mondjunk, utoljára is nem kellemetlen zeneként hangzik az ahoz szokott fülnek; de a mindennapiságon felülemelkedett lélek jól tudja, hogy ez a pillanatnyi dicsőség addig tart, míg a hatalom, míg tart a szerencse, jól tudja, hogy az államférfiak felett csak leléptük, vagy holtuk után mondja ki az utókor sokszor igazságtalan, – mindég szigorú ítéletét, s hogy többnyire azok a legkérelhetetlenebb bírák, a kik egykor legmélyebben hajlongtak a hatalom előtt.

Mert háládatlanság az emberiség egyik legszomorúbb jellemző bélyege. Ez naponta látszik, így volt mindég, örökkön örökké így lesz,

Tíz-tizenöt évek elfolyta alatt két minister szállott le szemeink elolt a sírba, két nevezetes válságos korszaknak zászlósa.

Azt lehet mondani mindenben antipodok, csak a nagyságnak egyik jellemző jelében osztoztak luven, a mi ministerben igen szép de ritka, – „elbírták a szabad szót!” egyiknél sem hiányzott a bókolok udvara, a hízelgők tárta nagy serege. Mind a kettőt nagyoknak kiáltá ki az élők véleménye, mind a kettő auctoritas volt idejében.

És az elsőnek, a ki 40 éven túl élőkép viselője volt a dicsőség tetőpontján álló ős monarchiának, mellyel össze forrott, a ki úgyszólván egy élő darabja volt annak a monarchia élő testének, a mellyel állott, míg az ős monarchia állott, és elment, mikor az ős monarchia elment, – sárral dobáltak emlékéit, mikor még alig hültek ki megmerevedett tetemei; pedig be-igen kellene, annak a rövid évek alatt annyira meg viselt Austriának ma egy kis Metternich; a másikkal eltűnt egy tarthatlan rendszer akkor – legalább részben – magasztalt zászlótartója, nem sokára eltűnt azon még azok által is sűrűn kárhoztatott rendszer is, kik az elhunyt mester előtt bókolva görbedtek. – S mennyin vannak a hajdani bókolok sorából, kik ma a megbukott rendszert, s az egykor istenesített mestert megtagadják!

Ez a ministerek sorsa és még is mennyi irigyeik vannak!

Austriában a ministereknek még nehezebb sors jutott, mióta ott fennáll a ministeri rendszer.

Austriában ministeri rendszer! Úr isten!

Valósággal egy megfejthetetlen titka az emberi természetnek, hogy az emberek olly ellenállhatlan kíváncsisággal kapnak mindenben a mi új, s mit másoknál látnak.

Nálunk magyaroknál, monarchikus alkotmányunk lényeges elvénél fogva, szent István első apostoli királyunktól kezdve, a koronás király uralkodott és kormányozott „rex regnat et gubernat” törvényes elv szerint. A magyarnak ura és királya is volt „dominus et rex”, és ez tökéletesen megfelelt a magyar természetének, a kinek úr és király, hatalmas erős király kellett, a ki megtudta ülni a lovat, erős karral tartotta a királyi pálcát, s ha kellett sújtani is tudta a rokonzátlanokat a törvénybontókat, Azért volt Mátyás király népkirály, azért indult veszni az ország Dobzse László alatt.

És a koronás királyok egyenes uralkodása s kormányzata alatt, boldog és szabad volt nemzetünk!

Az 1847-ik országgyűlés kezdetén senkinek még csak esze ágába sem jött magyar minister, ministeri rendszer; megindult a 48-ki tavaszi szél, s ime egy szép reggel megszületik a magyar felelős ministeri rendszer, s egy ezer éves alkotmány romjain lobogott a felelős magyar ministeri rendszer lobogója, – az ezer éves szabadságaink csak hamar bekövetkezett gyászos enyészétének tarka hírmondója! –

De minket az Európát megrázkódtató politikai orkán fuvalma sodrott ellenállhatlanul, a felelős ministeri

rendszer révébe, minket az idők rohamra, a perez hatalma taszított a felelős ministeri rendszer, és alkotmányunkat elsülyesztő örvényébe.

De a ki azt a régi besánczolt bástyásos Bécsset ismerte, boldog lakóival, szűk utczaival, eredeti historiai alakjában, a mint azt hosszas századok teremtettk, a ki Bécsben látta azt a szerencsétlenségben is szerencsés, imádott császárt, kit a bécsiek vesztett csaták után is ezerszer nagyobb lelkesedéssel fogadtak, – mint a francia császárt legfényesebb győzelmei után Paris lakosai.

A ki látta, ismerte, szerette azt az istentől megáldott, jellem- kedély- s élvezet-dús. szorgalmas, iparos, őseredeti valóságában hasonlíthatlan derék bécsi polgárságot, mikor az 1830-ban, – ha a polgár egyszerűségű császárt a legsűrűbb néptömegek közt látta -- bizonyos büszkeséggel mutatva reá, megalégülten monda, „ez a mi constitutionk, az a legjobb Constitution – s most Austriában, Bécsben, ministeri rendszert lát; ott hol az utolsó polgár bizalomteljesen ment fel császárához elpanaszolni bajait, ott most elválasztó élőfalat lát felállítva a császár s népe között, s elvágva látja a patriarchális kötelékek szent lánczolatát, a melly hajdan a nép atyját, s a népet, a hűség s szeretet varázserejével elválhatlanul forrasztotta össze, – s legyőzhetlenné tévé az ő monarchiát. –

A ki ezt ma látja, lehetetlen hogy ne tegye önmagához e kérdést: váljon hallotta, látta, tapasztalta e valaha bécsbeni tartózkodása hosszas ideje alatt, hogy az a derék polgárság valaha ministeri tárczák után vágyott, ős~ eredeti természetével homlok egyenest összeütköző új divatos theóriákat imádott, s hogy az valaha nép-souverainitási álmokat álmodott, s a nép-souverainitás után sóvárgott volna?

Áldja meg a nemzetek istene ezt az ős eredeti, olly derék, sympathicus bécsi fajt minden áldásaival, isten látja hogy attól nem csak a ministeri felelős kormány rendszert, de még sok mást, és semmit sem tudnék megirigyelni sőt szívem mélyéből kívánom , adja isten, hogy ők kifejlő szabadságuk első stádiumában haszonnal bírják el azon rendszert, a mellyet mi nyolczszázados alkotmányos praxisunk után meg emészteni nem tudtunk.

Adja isten, hogy a felelős ministeri kormány, a melly az angoloknál századokon keresztül nőtt nagyra, s ma valósággal Anglia kincse és boldogsága, – a melly a kis iparos neutrális Belgiumban egy ritka böi-csességű philosophus király alatt még fennáll; különben Európában még mindég és mindenütt megbukott, a Lajthán túl ne száljon e felírással kora sírjába, „floruit sine fructu, defloruit sine luctu.”

Mi, az összes monarchiának összes fiai, e háromszáz éves egyletben, nem vagyunk már egészen új em-

berek, három század nagy idő, több idő, minthogy ennek elfolyta alatt tökéletesen ki ne ismerhettük volna a bennünket egybekapcsoló egyeslet előnyeit és árnyék oldalait, mert hiszen, a mint nem is lehet másképp? kétségen kívül léteznek amazok, s ezek sem hiányznak.

A nemzetek tarkasága e polyglott egyesletnek szem előtt tartandó gyöngéje – legnagyobb árnyékoldala Az ég legszebb ajándéka, a lehető boldogító józan szabadság, ki fogja azt kéltésge vonni? megfér az összes monarchia minden részeivel, de az csak addig maradand az egek áldása, mig elkülönözött s különálló nemzetekből keletkezett nagy összes monarchiánkban, a közös uralkodó szentséges személyében központosul a souverainitás, – mert mihelyest a nép-souverainitásnak hódolva, a nemzeti souverainitás terére tűzzük ki az alkotmányos szabadság zászlóját, a mennyei áldás átokká változik, s ugyanazon perczben a souverainitást maguknak igénylő egyes nemzetek között el kell, hogy kezdődjék, az összes monarchiát előbb-utóbb romokba döntendő, – fajok véres harcza.

Ez a természet változhatatlan vas törvénye szerint így van. Ez ellen sem okoskodás, sem célra sohasem vezető nemzetiségi új meg új vágyakat ébresztő, de soha ki nem elégitő concessiók, nem használnak semmit.

Ne felejtjük el tehát azt soha. hogy az összes monarchia tág szabadsággal megfér, de csak addig áll-

hat fenn, míg a közös uralkodó kezében létez a souverainitás, s hogy különben romokba roskadand akaratumk ellen.

Ez áll honunkról is.

Míg az úr és király uralkodott honunkban, nyolcz-századon keresztül, magyarok is voltunk, szabadok is valánk; az úr és király uralkodása s kormányzása alatt magyarok és szabadok maradhatunk örökre; de a nationalis-souverainitásnak tarka lobogója, nemzetünk, alkotmányunk, szabadságunk enyészetének leend hírmondója.

E hitté vált meggyőződéseem annak oka, hogy midőn szivem mélyéből óhajtok minden jót az összes monarchiának, és mindent e világon szeretett hazámnak, a mellyet mint boldog, szabad magyar hazát kívánok utódjainkra átszállíttatni, a mint azt nagy nevű apáinktól egykor mi átvettük, midőn szivemnek legforróbb óhajtása a magyar, és pedig ma már a nép emancipation a után európaizált magyar alkotmány birtokában láthatni az összes monarchia másik hasonfelét is, a közös uralkodó egyenes kormánya s uralkodása alatt, felelős ministeri rendszert, a melly – szóljunk őszintén – a nationalis-souverainitáson alapuló partiaméntaris kormány kifolyása, vagy csak üres szó; sem az özsszen monarchiának, sem hazámnak kívánni nem tudok. –

Igaz hogy e rendszer jelenleg Austriában fennáll, nálunk pedig törvény. De bármennyire hódolok a törvény szentségének, soha sem lehetek azon véleményben, hogy a törvényhozás meg ne változtathasson egy törvényt, a mellynek tarthatlanságáról egyszer meggyőződött, s hogy ezen meggyőződés ideje, ha nem is ma, sem holnap, de előbb utóbb eljön, hitté vált nézetem, s hazám biztos jövőjén legerősb reményem.

A felelős ministeri rendszer iránti nézetem meglehet hogy hibás; – én csalhatatlannak nem tartom magamat, de ezen meggyőződésemmel, – melly velem nőtt, velem élt, velem fog temetkezni, – ha csupa Deák Ferencz volna a világon, kinél tisztább jellemet, lelkesebb hazafit, nagyobb államférfit az ég nem teremtett, s kinek kezeire szívörömet bízám földi üdvösségemé t, még akkor sem tudnék nemzetem kárával ministeri rendszert kívánni hazámnak. –

De hiszen akkor talán alkotmányra sem lenne szükség, a cél el lenne érve az eszköz nélkül is, mert boldogok lennénk.

Én nem akarok ministereket csinálni, még kevésbbé buktatni, mert régi magyar létemre, én hazámra minden jót csak uram királyomtól várok.

És hitemet igazolva látom midőn vissza tekintve a most legördült eseménydús, eredménytelen évnek ese-

menyeire azon meggyőződés futja át keblemet, hogy a megkísérlett kibékítés teljes diadalát, a Lajthán túl és innen, mindnyájunk között, ha nem is egyedül, de legőszintebben uram királyom kívánta.

Ezen őszinte politikai hitvallás letétele után, a melly legalább a részben megnyugtat, hogy senki sem fogja mondhatni, hogy álarcz alatt akartam belopódzkodni a tisztelt olvasó jóakarátába, e politikai hitvallás nyilvánítása után, a mellyhez, – mert már bocsásson meg nekem a legnagyobb élő diplomata is, de azt Európában ma csak ugyan senki sem tudhatja, mit hozand reánk a legközelebbi perez válságos hatalma, – több bátorság kívántatik, mint a magasb műveltség pólezán álló minister elleni még olly nyers reeriminatiókra, mit utoljára legrosszabb esetben is, roppant popularitás aratása mellett, pár téli hónapokkal meleg szobában le lehet ülni, ki kell azt mondanom, hogy, ha mind a mellett, hogy 300 éveken keresztül becsületesen megfértünk egymás mellett s együtt, ha mind a mellett hogy három századuk alatt szívvérünket ontottuk karöltve egy s ugyan azon uralkodó alatt a közös dynastiáért s összes monarchiaért, ha mind a mellett, hogy 300 évek elfolyta alatt az érdekek azonossága alapján egymás irányában nélkülözhetlenné váltunk, ha mind a mellett, hogy legördült három századok s az összes monarchia fényes múltja olly kézzelfoghatóig mutatják azon 300 éves törvény, s lefolyt szá-

zadok által szentesített ösvényt, a mellyen egyedül járhatunk biztosan jövődében: ha mind a mellett, hogy nagy Austria nem lehet Magyarország nélkül, s Austria nélkül nem létezhetik ős Magyarország, ha mind a mellett, hogy a romlásnak indult hajdan erős összes monarchia mai válságos állása, s az alapjaiban megrázkódtatott vénülő Európa aggasztó kórsága, s az önfentartás szent érdeke parancsolja, urunk s királyunk legőszintebben kívánja, ha mind e mellett nem nyújtunk egymásnak, a ki tudja meddig tartó béke idejében, túl és innen a Lajthán a tökéletes kibékülésre őszinte, becsületes, rokon-testvér-kezet, ki kell azt mondom, hogy akkor a Lajthán túl s inneni intelligencia a világ színe előtt hazafiságtalanságának szomorú, s politikai szegénységének legfényesebb oklevelét, ki törülhetlen betűkkel írandja alá!!!

De ezt az összes monarchiái összes intelligenciáról feltenni nem lehet. –

Azért nyújtsunk egymásnak a Lajthán túl s innen, mi az összes monarchia jobb fiai, a kibékülésre őszinte becsületes szándékkal rokon-kezet. –

Béküljünk ki a Lajthán túl s innen, mi az összes monarchia barátai, a kik nem az arany hegyet ígérő külpolitika szemfényvesztő csábjaitól, nem az ide-s-tova-gravitáló eleinek szeszélyétől, sem a national-vereintől, sem Frankfurtból, se Parisból, se Gélmből, se Turinből, de egyedül közös fejedelmünktől, és száza-

dok óta történelmi jogtérben álló nemzetek és jellemétől várjuk állandó boldogulásunkat, s az összes monarchia tartós dicsőségét.

Béküljünk ki, ez közös feladatunk, és kibékülésünknek teljes kibékítés, kielégítés, kiegyezkedés leendő szerencsés gyümölcse, s feléled hajdani hatalma fényében az újjá született monarchia, –

De nekünk Magyaroknak e közös feladaton túl még egy más mulaszthatlan feladatunk marad.

E feladat nem mai dátumú s olly régi mint az ország. E feladat üstökös őseinknek, szepapáink s nagy nevű apáinknak kezeiben szentül megőrzött, fíról fira átszállott, büntelenül feledékenységbe soha sem ejthető szent hagyománya. E feladat a nemzet vérébe átment azon és magyar nemzeti politikának gyakorlata, a mellynek első s utolsó törvénye:

„Jó és rossz időkben, roskadjon bár felettünk össze az ég, a korona, a király s a dynastia melletti törhetlen kitartás.” –

Az európai népségek magasan hullámzó élő tengerében, istentől megőrzött, elszigetelt árva maroknyi Árpád-népének, a királyság e lovagias nemzetének, azon változhatatlan sors jutott osztályrészül, hogy a királyság nagy elvével azonosult e hős magyar nemzet ezer évek óta csak akkor erős, nagy és szerencsés, mikor erős, nagy és szerencsés királya.

Nézd Szent István, Szent László, Nagy Lajos. Mátyás, nézd Mária Terézia s 1-ső Ferencz király fényes nagy korszakát. –

És talán ez az oka, hogy a magyar nemzet széles e világ logroyalisticusabb nemzete, s hogy a királyság s trón iránti ragaszkodást kebléből sem az ország gyászával bélyegzett Olygarchiának anyagi hatalom után vágyó hajdani harczi, sem az új divatú, – ismét csak uralomért küzdő liberalismus legújabb küzdelmei nem bírták kiirtani, habár ez újabbi küzdelmeknek részben sikerűit is tönkre tenni, az amúgy is pénzetlen magyar faj jólétét, s megingatni, – ha nem is ugyan annak ős öröklött monarchikai hitét, de – tántoríthatlan hajdani bizalmát.

A királyhoz, koronához, dynastiához s hazájához hű magyar sejtí, hogy az idővel járó anyagi sanyarúságokon túl hiányzik honában valami, a mit a szabadság legtúlzóbb mértéke nem képes kipótolni; mert hiszen nyakig úszhatott vala még csak az ímént is a féktelenségig feltornyosult megyei szabadságok megdagadt árjaiban. –

Érzi a magyar, hogy megtágultak a királyiszéket s a nemzetet elválaszthatlanul összeforrasztó monarchiái lelkesedés s bizalom századok elfolyta alatt szentesített kapcsai, érzi az ős magyar lovagi faj nagy többsége, hogy a monarchia fény-napjaival, a szerencse, bizalom s boldogság is eltűnt, az idők viharai által

megviselt hónából, s aggódó keblében feléled annak eleven érzete, a mit ezer éves históriánk minden jaja hirdet, hogy a magyar csak királyával, dynastiájával karöltve s egyetemesen lehet boldog, hogy cöak akkor ragyoghat a magyar az ötet illető dicsőség fényében, mikor a dynastia a magyar hűségére, a magyar pedig az ős dynastiára támaszkodhat bizton, s ez érzettel, akarat erejével tör ki ugyan azon ős magyar kebléből a megtestesült szándék „a királyhoz tartani, királyával menni egyedül, mint ménének apáink” – s mint őseink fogadák egykor éghez emelt karjaikkal ős fejedelmüknek, „a hová te vezetendesz, oda megyünk.”

Es nekünk Magyaroknak ez volt ezer évek lefolyta alatt, ez mai, és íme ez maradandó históriai feladatunk.

És ha igazak akarunk lenni, ki kell mondanunk, hogy a kaján sors csapásai által megrázkódtatott magyar nemzet legnagyobb része, örökös, törvényes, koronás királya s ura egyenes uralkodása alatt a nyugalom, rend s béke ölében biztosított állandó jólét áldásai után sóvárog;

Szívörömében úszott e derék nép midőn a históriai jog terére kilépett megkoronázandó ura, s királyi lelkületének magasztos ön mozdulatából királyi, jobbját nyújtá magyar nemzetének, hogy legyen e honban mint vala mindig, ős koronás király

alkotmányos erős kormánya alatt „törvényes és magyar szabadság, állandó nyugalom, béke, és boldogság!”

Bizton reménylte a nemzet, hogy behegednek azon vérző sebek, melyeket egy szerencsétlen perez hatalma szülte több pümkösti királyok rendszere, egy úr király helyett, – s az idők rohama ejtenek a nemzet élőtestén, s hogy visszajön 12 évi árvaság után ismét a koronás király megszokott, egyenes törvényes uralma, s hogy boldog és szerencsés leend az ős dynastiával újjólag összoforrandó Árpád-nemzete, boldog és szerencsés, s virágzó szent hazánk.

E reményektől dagadó kebelvel várta a nemzet, a megtörpített vármegyéknek, a szabadság ezeréves bástyái szomorú maradványainak feltámadását, s az országgyűlés szerencsés nagy eredményeit, várta a jövődőt biztosító, múlt gyászát takaró, koronázási nemzeti ünnepélyt. –

De mintha örök átok nyomná azt az 1848-at, a melly egyszer már a sírig sodrottá hazánkat, s a melly, valahányszor – ha csak részletes alakjában is – feléled, mindannyiszor új mély sebeket ejt a nemzet élő-testén, csak hamar észrevehető az aggódó nemzet, hogy az 1848-ki minta szerinti meggyékkel s országgyűléssel elrontani mindent, de alkotni nem lehet mit sem, –

Pest vármegyéé az a dicsőség, hogy ezen 11 évi szünetre következett átmeneti korszakban, a folyó adónak, mint országgyűlésen kívül kiírott törvénytelen adónak, behajtását betiltva, a békés átalakulás megkezdett fonalát, egy huszár-kardvágással vágta keresztül, s a békés átalakulást egyelőre lehetlenné tévé.

Ez országgyűlésnek jutott ama példa nélküli szerencsétlenség, hogy ez volt az első országgyűlés hazánkban, a melly a megkoronázandó királlyal, annyi jeles honfiak őszinte fáradozásai daczára, hónapokon keresztül tartott tanácskozás után. nem tudott tisztába jönni, s hogy ez volt egyetlen országgyűlés, a melly magyar király által hivattatva egybe, a magyar királyhoz intézett feliratában, a magyar királytól, egy egyszerű indokolatlan, mellék indítványra megtudta tagadni a királyi címet.

Pedig a nemzet a kibékítés után, a koronás király után, béke, nyugalom s öröklött jogai élvezhetése után sóvárgott.

Pedig az ország majd minden megyéi s városai az országgyűlés mérséklő geniusának, a legnagyobb élő Magyar, Deák Ferencznek halántékára fűzték az érdem s bizalom polgári koszorúját.

De valjon hát kit képviselt ez az országgyűlés, a melly mást akart mint a nemzet, s nem azt akarta a mit a nemzet bizalom koszorúzott nagy fia akart.

A magyar nemzetet nem.

Mit képviselt ez az országgyűlés, a mely életében ama nem czímezett feliratot, agóniájában pedig azon senkit sem kötelező, ennél fogva tökéletesen czélt vesztett, egykor andadó engedmények vázlatát hagyá maga után emlékül?

Az ős magyar szellemet nem!

Az az országgyűlés, a mely egy Deák Ferenget, Dessewifyt, Kazinczyt, Ürményit, Lónyait, Somnich Pált, Eötvöst, Klauzált, Andrássyt, Bartalt, Gorovét, Szalayt, Horváth Boldizsárt s annyi jelesnél jelesebb honfit vallott tagjainak, és az intelligentia, hazaszeretet, s a kibékülési szándok annyi hasonlíthatlan bajnokai fáradalmai daczára, a kibékítés forróan óhajtott munkáját még csak meg kísértetni sem lehetne képes, ez az országgyűlés, szándoka s akaratára ellen egy szomorú nagy igazságnak lön élő képviselője, azon kétségtelen igazságnak, hogy az 1848-ki törvények szelleme, nem fér meg a nemzet történelmi szellemével, nem fér meg, mint tűz nem fér meg a vízzel, a hős magyar faj ős monarchiái jellemével, s hogy azon rögtönözött törvények alapján a kibékítés felfelé lelte tien, s lefelé lehetlen.

Kimondhatatlan szerencsétlenség az egy alkotmányos nemzetre, ha az, a kaján sors csapásai által ide s tova hanyatva, valahára azon régóhajtott pont-ra ér, a hol a feléje nyújtott fejedelmi béke kezét

látja, hogy ugyanazon perczben, midőn azt örömtelven elfogadni akarja, azt kénytelen szomorúan tapasztalni, hogy hiába örült, hogy füstbe ménének minden reményei, mert törvénykönyveiben léteznek olly írott törvények, a mellyek nem férnek meg sem a nemzet szellemével sem annak monarchikai jellemével, nem kellenek a nemzet legnagyobb részének, tökéletesen lehetlenítik a király által ön magasztos szándokából megkísértett, s a nemzet által forrón óhajtott kibékítés várva várt áldásait.

Kimondhatatlan szerencsétlenség, ha egy alkotmányos nemzet a szélsőségek azon széléig sodartatik, a hol nincsen más választás, mint vagy egy fennálló törvény megszegése által magát a törvényesség szent elvét eltemetni, vagy pedig a törvényesség merő tiszteletéből a fatalismuszig felfokozott türelemmel elvárni, míg ugyan azon szerencsétlen törvény, a melly egyszer már tönkre tette honunkat, később szent hazánkat s Árpád dicsó népét végképp eltemesse. —

A nemzetet ezen szélsőségtől megóvni, ez volt az 1848-ki minta szerinti országgyűlés egyik magasztos feladata!

Mi régi magyarok pártemberek voltunk mindig, és azok maradunk míg élünk, de azért őszinték a igazságosak lehetünk egymás iránt.

Én nem voltam az 1848-ki párt embere.

Én mindig azt hittem, s hitem nem változott, hogy törvény ön magában soha sem csinált revolútiót. Azt hittem s hiszem ma is, hogy mikor ez a szerencsétlen 1848-ik év törvényével mint villám a kék égből, fejünkre szakadt, nem volt azon törvény alkotói között egyetlen egy, de nem volt az egész hazában egyetlen élű magyar, a ki forradalomra csak gondolt volna is, s nem fogom én, a ki láttam az 1848-at, s nem görbedtem meg annak súlya alatt, s a ki álmények kecsegtetéseivel soha sem hízelegtem a hatalomnak később sem, mikor arra időm és módom is volt, nem fogom én, honunk gyászeseeményeit, nagy részben az idők rohama, és több részről elkövetett vastag hibák szomorú eredményeit, meggyőződéseim ellen valaha, akár egy még mégsem száradt czéltvesztett törvénynek, akár azon törvény szerencsétlen alkotóinak rovására felróni akarni. —

Sőt tisztán kimondom, hogy históriánk ezen válságos évszakában, az összes monarchia azon időszakát látom, a melyből sokat tanulhatnánk, ha nemzetek a múltból általában akarnának valaha tanulni, de a melyre nézve legbölcsebben cselekszünk, ha sohasem teszünk egymásnak szemrehányásokat, mert ezen válságos időszakra visszatekintve, mi öregebbek innen és túl, majd minden felől egyaránt bizvást elmondhatjuk a „mea culpa” -t, azért a mit tettünk

vagy tenni mulasztánk, elmondhatjuk a classicussal „Iliacos intra muros peccatur et extra.” –

De bár mennyire hiszem is hogy törvény ön-magában nem csinál revolution azt sem tagadhatom hogy lehetnek olly törvények, mellyekre már születések óráján nem mosolygott a szerencse-istenasszonya s a mellyek, a szerencsétlenség eredeti bélyegével jegyzett pályájukon, áldás helyett az izgatottság, viszály s az enyészet, ős nemzetek létét feldúló, kiapadhatlan örökös forrásai.

Tegye a honnak minden őszinte polgára szívére kezét, s mondja meg ön-magának, nem volt e ez az 1848-ki rögtönözött átalakulási törvény, – nem szólva annak a nép emancipatióját magában foglaló minden kifogáson túlálló részéről, – nem volt e az 1848-ki rögtönözött átalakulási törvény illy szerencsétlen törvény?

Azon 48-ki törvény, a melly 1000 éves, legszilárdabb alapokon nyugvó ős alkotmányunkat, szabadságaink honunkkal egykorú ősbástyáit feldúlva, s annak praemiumául ministeri – tárczákat tűzve ki, elszakgatni indult a nemzetet ura királyához, az úr s királyt a nemzethez csatoló ezer éves patriarchális ős kapcsolat szent kötelékeit; elválasztó élő falat emelt a király és nemzet közt, s az oszthatlan szent korona csorbíthatlan hatalma s fényéből egy második királyt teremtett a nádorban, s a „Do-

minus et rex, a rex regnat et gubernat” országában, a legmonarchicusabb nemzet hazájában, nem ismert, sohasem óhajtott, álomban sem kívánt püнкösti királyok uralkodási rendszerét alapította meg, a tengereken túlról kölcsönzött, a magyar pusztákon s a királyokhoz szokott magyarok szívében gyökereket nem verhető külföldi felelős ministeri rendszerrel.

Én nem vagyok a nép-souverainitás elvének embere, s ennél fogva az általános népszavazat tanának barátja, de arról az-egyről meg vagyok győződve, hogy ha ma az országban voksolásra bocsátatna az a kérdés, mit kíván a nemzet, koronás ura királya uralkodása alatti alkotmányos szabadságot e, vagy felelős ministeri rendszert; vagy más szavakkal: a nép emancipációjával az 1847-ki, vagy pedig az 1848-ki közjogi alapot? meg vagyok mondom győződve, hogy azon idegen egek elsatnyult plántájának, ős eredetiségében meg maradt, romlatlan, egyszerű pusztai népünknek nem való 1848-iki felelős ministeri rendszernek, néhány theoreticus centralistán kívül még csak hírmondója is alig maradna hazánkban.

Megvagyok győződve, hogy a nemzet legnagyobb része édes örömet szabadulna azon rendszertől, a melly a nemzet igen nagy részének sohasem tetszett, s a mellyben a nemzet egyik része, első

pillanattól fogva vészharangját látta létének, s azzal kibékülni soha többé nem fog

S azon, hogy a ministeri rendszer nem kell a magyar faj legnagyobb részének, valósággal csak az csudálkozhat, a ki nem ismeri ezen az utolsó gunyhóig aristocrata népfajt, a melly ön-magánál csak különb előtt hajol meg, urat akar maga felett látni, de csak a született nagy úrnak, az urak urának, ura-királyának hódol,

Nem tudom a magyart valaha félteni, nem féltetem azt ma sem, a nemzetiségi mozgalmak kellő közepette. Nehéz időkben beállott a magyarnál mindég a komoly megfontolás ideje; ezen komoly megfontolásnak órája, ha minden nem csal, már ütött hazánkban.

Nem a túrni tanúit magyar passivitásától, a melly akadályoztatni, nehezíteni igen, ellenben építeni nem képes mit sem, de ezen komoly megfontolástól várom én hazámnak biztos jövőndőjét.

De kérdem, léteztek e hazánkban valaha illy sokféle nemzetiségi mozgalmak, míg mi magyarok a koronának, dynastiának első istápjai valánk? S váljon nem a 48-ki rendszernek természetes következményei e ugyanazok, s hiheti e valaki józanon hogy ebben a hazában, a kötelékek illy általános felbomlása után, a 48-ki rendszer alatt valaha élvezhetők az állandó nyugalom, béke és egyetértés áldását?

S ha ez úgy van, pedig ezt Talleyrand bölcsesége nélkül is könnyű átlátni, hogy a nemzet ^{99/100} részének legkevesebbé sem kell. az a sohasem kellett 48-ki rendszer, valamennyi appertinentiáival, úgy mint kis király-náddal, felelős miniszterekkel, törpe vármegyékkel, nemzetőrökkel s a többivel együtt, s ha ez úgy van, akkor ki segíthet rajta törvényesen; nemde a törvényhozó hatalom egyedül?

Annyi keserű tapasztalás után, annyi a nemzet életébe olly mélyen bevágó próbák után, hogy az 1848-ki bár legjobb szándékkal rögtönözött idegen rendszer magyar szent hazánknak, s Árpád-nemzetének végső veszedelme, nem volt e a 11 évi szünet után a 48-ki minta szerinti, első országgyűlésnek legelső feladata az 1848-ki törvényeket, kezdeményezési jogánál fogva revisio alá venni?

Nem volt e ez már azért is legsürgetőbb feladata ezen országgyűlésnek, mert ez koronázási országgyűlés vala, s mert a természet rende szerint, csak az eltörölendő tarthatlan törvények kijelelése után készülhet a megtartandó alaptörvényeknek a koronázási diplomába iktatott, s király által hittel erősítendő összege?

Az országgyűlés tökéletes theoretikai következetességgel védve az elfoglalt jogcontinuitás bástyáját, elmellőzé legelső feladatának megkísérlését. Adja isten! annak sem a haza, sem az annyira pár-

tolt jog s törvényesség szent elve ne szenvedje kárát!

Én a fennálló törvények iránti tiszteletet alkotmányos országban az alkotmányosság legerősebb garanciájának tartom, és sohasem tudtam volna azt kívánni, hogy egy magában még annyira káros törvény, akár ignoráltassék, akár egy oldalúig eltörtessék, de azt is megvallom, hogy miután a nemzet ezen alkotmányos, s legitim érzelmének, miszerint az országgyűlés a fennálló 48-ki formák alapján volt öszealakítva, a koronázandó király részéről elég tétetett, véleményein szerint az országgyűlésnek vala feladata a nemzet ős-szellemével, múltjával s fennállásával ellenkező törvényeket, az ezred éves alkotmányhoz alakítani.

Az experimentálást honunkkal s a magyar nemzettel nem a király, de mi magunk kezdtük el; igaz alkotmányos modorban s bizonyosan a legjobb szándokkal, de olly szerencsétlen sikerrel, hogy nem érezhetjük magunkat isten, haza, s világ előtt feljogosítva, a magyar nemzet még most is sebhedt élőtestén. mintha az valami „corpus vile” lenne, a megbukott 48-al új meg új experimentumokat próbálni.

De az tanácsos sem lenne. Mert ha experimentálási viszketegünknek hódolva e válságos időben bekötött szemekkel folytatnánk a nemzet élő-estén

teendő próbatételeink megkezdett pályáját, könnyen megtörténhetne, hogy a büszke magyar nép, a melly úgy sem barátja a rögtönzött újításoknak, s nem szokott hozzá magán próbáltatni, mások agyában fogamzott idegen újdonságokat, a már is megcsömörlött, sikertelen alkotmányos végnélküli üres tünetéseket egészen meg unva, hogy vége legyen egyszer a próbatételeknek, egyszerre alkotmány nélkül is oda fordulandna, a hová mindég szit, s a honnan magának sok beszédek helyett könnyebbülést s nyugalmat ígér.

Higyjük el ez nem pusztá szó!

A 48-ki rendszer 48-ban sem kellett a népnek, de isten tudja! a meglepettetés, újság vagy az idők ' ragálya okozta, volt annak bizonyos hatásos varázsa, a varázsnak ma nyoma is eltűnt, s ugyan azon 48 ma már egy elavult juris-pör, mellynek folytatását ma a haza koczkáztatása nélkül senki sem kívánhatja, de a mellynek szerencsés bevégzését, még pedig sem kard, sem egy harmadiknak jó szolgálatai, hanem király és nemzet közti egyetértés utján mind a két fél jólértett érdeke követeli, –

Ha nekem, kit soha sem bántott az ambitio telhetetlen vágya, s kinek e világon nincs más kívánsága, mint boldognak láthatni a sajtó által mély nyugalmból évek előtt és most ismét felkorbácsolt, s önfaját nem ismerő theoritikusaink által tévútra

vezetett ezt az istenadta őszinte, hős, lovagi, gyönyörű magyar nemzetet, a dicsőség fényében ragyogó nagy és hatalmas koronás király ős, alkotmányos szerencsés uralkodása alatt; nagynak s dicsőnek láthatni hazámat, s hatalmasnak az összes monarchiát, ha nekem jutott volna mondom azon törhetlen dynasticus érzelmeim mellett sem kívánt szerencse, a nehéz időben uram királyom tanácsában lenni, mikor az örökös magyar király, magasztos lelkületének szent sugalatából honunkban a történelmi jog s Pragmatica sanctio szentesi tett terére kilépett, meghajolva a törvénynek szentsége s az ős nemzet elidegeníthetetlen szent érdekei előtt, azt ajánlottam volna uram királyomnak, hogy mondja ki ő felsége a nemzet színe előtt, a magyar szívre legmélyebben ható magyar királyi őszinteség varázsló hangjával.

„Mennyire fájtnak ő Felsége királyi szívének, hogy a mostoha sors valaha úgy akarja, hogy fényes uralkodói ős családjának ő legyen egyetlen egy királyi ivadéka, a kit a föld legmonarchikusabb nemzete, ős apától öröklött dynasticus hűség, ragaszkodás, szeretet kitörő öröm ömledezése helyett trónra léptekor fegyverrel fogadjon. –

De nem akarja ő Felsége felszakgatni királyi szívének behegedt sebeit, azon szomorú események felemlítésével, a mellyeket nem a lovagi, hős magyar nemzetnek, mint inkább az általános ragály s

zordon idők pusztító rohamának akar tulajdonítani.

Talál ő Felsége zsenge ifjúságának virág korából királyi szívében, más híven megőrzött felejtethetlen magyar nemzeti emléket, a mellyet ő Felségének első megjelenése idejében 1847-ik évben Pest megye gyűlésén ősz magyar ragaszkodás, szeretet s lelkesedés őszinte ömledézesei örökre emeltek.

Ismeri ő Felsége, és méltányolni tudja azon hő ragaszkodást, mellyel az alkotmányos, lovagi, ezer éves szabadságaira méltán büszke, vitéz magyar nemzet hazájához, alkotmányához, de nem kevésbbé az ősz királyi székhez s a dynastiához mindég ragaszkodott, a mellynek a legnehezebb időkben is hű, elszánt bajnoka s törhetlen védfala volt, s uralkodása állandó feladata leendő, hűségese magyar nemzetét arról tökéletesen meggyőzni, hogy őseitől öröklött ezer éves ősz alkotmányos jogait szabadságait, s Magyarországnak az 1790/1 10 törvényczik. s a Pragmatica sanctio értelmében gyökeredző törvényes függetlenségét sértetlenül fentartani, s fentartatni fogja, –

Királyi határozott szándéka ő Felségének, megelőzőleg a nemzet kívánságát, az évnek egy részét állandóan hű magyarjai között tölteni, s tettel valószínűsíteni boldog emléké elhunyt eldődeinek e részbeni magasztos szándokát.

De a minő jól esik ő Felsége királyi szívének, a magyar nemzet iránti változhatlan királyi hajlamának zálogául semmit sem tagadni meg a magyar nemzettől, a mit ezer éves alkotmányának, s törvényes függetlenségének fentartása, szilárdítása, biztosítása, s Magyarország teljes felvirágoztatása megkíván, úgy más részről azt hiszi ő Felsége, hogy nem adhatja annak isten, világ s magyar nemzete előtt fényesebb bizonyosságát, mennyire tartja királyi szent kötelességének Magyarország ezer éves alkotmányos ős szabadságait, minden lehető politikai hullámzásoktól megőrizve, a késő maradék számára is szep-lőtlenségében fentartani, mintha a törvénytiszta líton hozott törvények iránti minden tisztelet mellett is, magyar-királyi őszinteségével, s szeretett magyar-nemzete iránti erős bizodalomával előre kinyilatkoztatja ő Felsége, hogy az 1848-ki törvények azon részének, a melly a magyar nemzet ezredéves alkotmányának közjogi alapját sarkalatos oszlopaiban ingadozóvá tette, a korona és nemzet elválaszthatlan közös érdekében, – az ezred éves ős magyar alkotmányhoz való visszaidomítását, az országgyűlés bölcs hazafiségától megvárja!!! –

De könnyű talán most a múltakon okulva mondani, mi vala egy évvel ez előtt a teendő?

Az igaz, hogy ma egy évvel vagyunk öregebbek, egy várva-várt, eseménydús, de eredménytelen, végnélkül hosszantartó évvel.

És még is, tarthatjuk e egészen elveszettnek a nagy tapasztalások ezen évét?

Nem! Es pedig azért nem, mert ezen lefolyt év politikai eseményei ismét azt mutatják, mikép a me-rev 1848-al, úgy benn az országban mint felfelé, a kibékülés lehetlen.

Avagy nem ismétlődtek e a lefolyt évben, mint a test természetével ellenkezőleg bevett orvosi szer-nek megújult ártalmas működései, mindenütt az egész hazában ugyanazon symptomák. mellyek 1848-ban nemzetünknek ezredéves lételét kérdésbe hozták?

Elég legyen azokra szomorú és jelentő hallga-tással s óvakodó intéssel mutatni!

Ezzel azonban nem akarom elmellőzni a nap-kérdését, hogy hát ma mi a teendő?

Mit tennék én, ha ma ülnék uram királyom ta-násában. határozottan tisztában levén mindég ma-gammal, arra igen rövid fejeletem; ismét azt tenném, mit egy év előtt valék teendő. – !!!